

TERRA RUBRA

Full informatiu de la Vila de TARROJA - Any 17 - juliol-agost de 2007 - Núm. 107

EDITORIAL

La Festa Major de Tarroja, aquest any s'estrena amb un nou flaire, el nou Ajuntament comença a donar els primers passos, la veu dels tarrogencs bé, més que la veu, els vots van decidir un canvi de Consistori i de batlle, que, després d'unes quantes dècades de servei a la nostra vila, li ha permès descansar.

Agraïm, des d'aquestes pàgines, als qui han treballat fins ara, el temps de dedicació a la nostra vila, amb els encerts i també amb els desencerts que han tingut en aquesta llarga gestió. Tanmateix estem segurs que en el futur, i pel bé de la nostra població, tots els vilatans sabrem crear les condicions que faran possible una relació de respecte i de suport al nou Ajuntament, que, amb il·lusió, ganes i fortament recolzat, obrirà sens dubte una finestra d'aire fresc encarada a l'esdevenidor, comprensiblement arduós, sobretot en la seva caminada inicial.

Als nouvinguts els desitgem tota mena d'encerts, que la reflexió i el seny els acompanyi cada dia en la feina ben feta i en l'eficàcia del seu treball d'equip.

Per millorar la petita societat de la qual formem part, s'ha de tenir en compte la vida quotidiana de les persones que hi viuen i, a partir de la seva experiència i les seves aportacions, millorarem el nostre l'entorn. Només es pot guanyar acceptant el repte de la realitat present, que la certesa d'un passat inamovible no tanqui la porta a la possibilitat de canviar la direcció.

NOTÍCIES

• Feia temps que el carrer del Molí restava esporuguit, sembla que algun vessament d'aigua oculta, amenaçava a obrir-li les tripes sense pietat. La paciència dels veïns, que ha estat il·limitada, la majoria de vegades és així. Per fi, obert de cap a cap, sembla que ja li han trobat el mal. De nou, es troba ja tapat

i en espera del darrer repàs d'embelliment. Mentre restava en espera de reparació, hem pogut contemplar les canalitzacions que en el seu dia i per primera vegada es feren a la nostra vila. Mentre observàvem aquells tubs rudimentaris que l'any 1953, a poc a poc es van anar col·locant, amb tanta cura, dins la rasa de tots els carrers, imaginàvem l'esforç de tots els tarrogencs que anant a jova, van esmerçar fatigs per facilitar el futur del que tants anys hem gaudit.

• El dia 15 del passat mes de juny el nou ajuntament de la vila pren possessió

de l'alcaldia, en un acte senzill, al qual són acompanyats per alguns tarrogencs.

• Revetlla de Sant Joan, sopar a la sala de la vila, amb gran assistència. Unes cent persones i escaig van acudir a la crida d'una revetlla que es va moure entre pa amb tomàquet, llonganissa de tupina i la coca tradicional. Una vetllada que sobrepassà els límits de les habituals revetlles de la vila, on feia bo de veure joves i grans, tots amb la millor harmonia.

• Aquest any l'obertura de la piscina es féu esperar una mica més, s'encetà el primer dia de juliol, amb l'acostumada calor que aquest mes sol oferir. L'aigua, encara una mica fresca, transparent i atractiva, invitava a cabussar-s'hi, cosa que els banyistes van fer amb moltes ganes. Desitgem a tots una bona i llarga temporada de bany.

• Ramon Sociats i Madrona Roig, de cal Munda, van celebrar el passat dia 1 de juny les seves noces d'or. La família i amics els van acompanyar en la intimitat d'una

jornada que, més que celebració, va voler ser de participació en un vincle estretament familiar, compartint sentiments i emocions de tota una vida en comú, a la qual *Terra Rubra* ens volem adherir.

*És el temps que va passar
qui dona rítmic al temps
És el temps que fa faltar
en gaire i gaire el temps.
És el temps que va passant
i sempre més i sempre més...*

J
U
L
I
O
L
7
1
9
5
7
-
2
0
0
7

Ramon i Madrona, us desitgem, doncs, molts anys de vida i exemple, que ho heu sigut per a nosaltres. Enhorabona!

• El dia 7 de juliol, a la tarda, va ser batejat a la parròquia de Sant Salvador de Tarroja, el nen Joan Closa i Armengol, fill d'en Josep M. i Núria, de l'antiga casa de cal Sileto. Enhorabona als pares i germà. Ens sentim reconeguts que els fills de Tarroja tornin a la vila per iniciar una vida nova als seus fills. Felicitats!

• El passat 22 de juliol va celebrar les noces d'or sacerdotals mossèn Joan Gassó i Oliveres, actualment rector de la parròquia de Miralcamp. Abans, havia estat rector de Tarroja, els antics feligresos de la nostra població el recordem i volem fer-li arribar la nostra millor enhorabona.

• L'Anna Manaut Queixal (cal Vilaró de la carretera), que forma part de l'equip juvenil de primer any en "l'Associació Lleidatana d'Handbol", ha estat escollida per jugar amb la selecció espanyola, als campionats d'Europa. Des del dia 28 de juny fins al 8 de juliol, va estar desplaçada a Bratislava per competir amb els diversos equips europeus, amb el goig d'arribar fins a la final i quedar

com a equip subcampion, en què va aconseguir medalla de plata.

Enhorabona i felicitats, Anna, per a tu i per a tot l'equip del qual formes part.

• Els dies 30, 31 de juliol i 1 d'agost els Amics de l'Arquitectura Popular presentaren el curset "Cal protecció per a l'espai rural?", 8è curset d'estiu d'Arquitectura Popular. En el moment de la publicació de la revista, el curset ja s'ha posat en marxa. Volem, però, deixar-ne constància, per l'interès que cada any desperta i agrair al mateix temps a Josep Mora de les Pallargues, ànima del curs, el detall de fer-nos-ho saber.

Rectificació:

En el número anterior, pàgina 5, secció de notícies, vam publicar els resultats de les votacions municipals. Lamentem l'errònia transcripció en els resultats de noms del llistat d'electors, la qual cosa esmenem. En Joan Sellés i Secanell de CiU va aconseguir 30 vots.

ESCRIUEN ELS NOSTRES LECTORS

Sobre topònims i noms de municipis dels Països Catalans

Quan vaig veure la campanya dirigida al diari AVUI demanant-li que posés els topònims en la llengua pròpia del lloc o vernacle, o sigui, en català als Països Catalans, donat que publica una nova versió en format informàtic de mapes i noms de municipis amb els noms afrancesats (o sigui en llengua d'oïl) a la Catalunya Nord i amb noms espanyolitzats (o sigui en llengua castellana) al País Valencià m'hi vaig adherir.

El tema de la toponímia catalana i en català, és un tema de més abast i molt més greu del que abasta aquests que fa referència la campanya del diari *Avui* i del que el mateix diari ens diu que és degut a un “factor extern” que no depèn d'ells i que confien a poder solucionar-ho. Evidentment, no em sento satisfet amb la resposta i coincideixo plenament amb el que es diu al web www.catnord.cat: “hi ha prou exemples de webs que han reeixit a posar la toponímia en català per al conjunt dels Països Catalans com per acceptar que un diari amb ambició nacional deixi de banda part del territori, bandejant la Catalunya Nord i el País Valencià per la grafia i amb l'absència total de punts de venda del diari *Avui* a Catalunya Nord, un exemple: www.estatpropi.cat A més a més, vull deixar constància que la **descatalanització de la toponímia catalana** a vegades no és un **factor extern**, sinó que és deguda a un **factor intern**, perquè són els mateixos catalans els qui descatalanitzen els topònims de Catalunya i dels Països Catalans, no solament forasteritzant-los amb altres llengües, sinó de forma més subtil, fent alteracions dels noms, que malgrat continuar amb una ortografia catalana queden sense el significat que tenien originalment i es queden deslligats de relacions amb altres municipis amb els quals tenen un denominador comú i es poden establir relacions culturals, nacionals i històriques.

Com és que no s'entén que perquè hi hagi la pau al món cada nació ha de ser com és i

no de manera diferent? La toponímia ajuda a prendre consciència de qui som, on som i com hem de ser. La catalanitat és pròpia dels Països Catalans i la llengua catalana és la llengua pròpia –vernacle i natural– dels seus habitants. Alterar aquest ordre és com cometre un crim contra la Humanitat. La universalitat és la suma de les diversitats naturals i no l'expansionisme d'una particularitat que fora del seu lloc naturalment propi esdevé nociua i malèfica perquè destrueix la diversitat. És com destruir tots els instruments que componen una orquestra i dir que, deixant-ne només un, la música es fa més universal. Els topònims i els noms dels municipis són la primera imatge visual d'una nació, el primer vestit de la seva ànima plena de sentit espiritual. Quan són els noms apropiats reflecteixen la realitat autèntica, la natural o vernacle i configuren un ordre nacional vernacle, un pont entre la matèria i l'esperit, un ordre autèntic que, com els topònims, ha estat alterat, i aquesta alteració ha estat i és la causa de l'alteració d'un ordre natural que trenca una harmonia donant lloc a molts dels mals que pateix actualment la Humanitat.

NOTA: Curiosament aquests tres municipis esmentats estan relacionats amb fets històrics catalans molt significatius. Potser alterant els noms s'ha volgut amagar quelcom històric o el seu significat i relació amb altres factors importants relacionats amb una determinada concepció cultural.

-Gombreny amb el mític i llegendari Otger Cataló

-Torroja de Segarra amb Cristòfol Colom (Els més vells del poble ja ho deien que Colom era català de les terres de Lleida)

-Penyíscola amb els Templers i amb el Papa Luna

JORDI SALAT (maig 2007)

OCELLS DEL NOSTRE TERME

Per la Festa Major, s'acostumava a dir, fa uns anys, que tot era poc per a celebrar-la. Qui més, qui menys, en un dia com aquest, les mestresses de casa gaudien en preparar una bona i abundosa menja pels convidats que solien reunir-se a la taula de Festa Major. La família i els amics acudien a l'àpat on eren rebuts de bon grat i l'amo, si calia, no dubtava a "tirar la casa per la finestra", com vulgarment se solia dir.

Aquest any, *Terra Rubra* també vol fer un present extraordinari. Hem esperat molt de temps per oferir als nostres lectors una primícia de la natura, vital, joiosa, que plana i aixeca el vol al nostre entorn, que bat les seves ales, canta i voleia, que ens desperta cada matí de primavera o d'estiu, amb la seva cantúria o cucleig enjogassat. Els ocells del nostre indret, una presentació que anirà passant per cada número de la revista, perquè tinguem l'oportunitat de conèixer-los, una mica més i alhora d'estimar-los com un petit bé de Déu que la natura ens regala.

En Carles, un bon expert i coneixedor dels ocells que passen per les nostres contrades, ens introduirà en aquest espai que desitgem que us complugui i us faci gaudir molt a tots.

Els ocells de Tarroja

Aquesta nova secció té com a finalitat que coneguem els ocells que viuen a Tarroja i els seus voltants.

Tarroja, situada al bell mig de la Segarra, té el paisatge característic de la comarca,

format per camps de cereals i ametllers, amb illetes de boscos d'alzines i roures. El pas del Sió i el Torrent de la Vall per la vora del poble li acaben de conferir un seguit d'hàbitats on podem trobar moltes més espècies d'ocells dels que de bon principi ens podríem imaginar.

D'ocells a prop de Tarroja, se'n poden veure més de cent espècies! Algunes d'elles hi viuen tot l'any (com, per exemple, la perdiu o el tudó), d'altres vénen només a la primavera i a l'estiu, per criar a casa nostra i se'n tornen a l'Àfrica per passar l'hivern (com les orenetes o els rossinyols). Altres ocells, acostumats al fred del nord d'Europa, només ens visiten a l'hivern, quan les temperatures allà on crien són massa baixes (cas, per exemple, de pinsans i mosqueters).

Hi ha espècies tan comunes que tothom coneix. Són fàcils de veure i sentir i seria difícil trobar algú que no sàpiga què és un pardal, un colom o una perdiu. D'altres, no obstant, són molt més escasses i fugisseres, i tot i viure al nostre costat, és probable que ningú no hagi vist mai un raspinell, un trist o un tallarol de garriga.

A continuació anirem presentant els diferents tipus d'ocells que podem trobar als voltants de Tarroja. D'aquesta manera, si som conscients de la varietat i bellesa dels moixons que hi ha al nostre entorn, amb tota seguretat podrem gaudir molt més de la natura fent una cosa tan habitual com és una passejada pels camins que surten de la vila.

Perdiu roja (*Alectoris rufa*)

Sens dubte, un dels ocells més emblemàtics de la Segarra. És un ocell d'una gran importància ecològica, perquè constitueix una presa clau per a molts depredadors (com l'astor o l'àguila cuabarrada), i a més és la peça de caça menor més apreciada, i per tant és el motor principal de l'activitat cinegètica a la comarca.

La perdiu roja és un ocell nidificant i sedentari a la Segarra, que resta tot l'any amb nosaltres. A Tarroja i voltants és abundantíssima, ja que té preferència pels secans de cereals amb un elevat grau de parcel·lació i amb presència important de brolles i bosquines, justament l'hàbitat on es troba el poble.

Quan no està criant, la perdiu roja forma grups nombrosos, de fins a 30 individus. A finals de febrer o principis de març, les perdius es comencen a aparellar. Fan els nius en zones d'herba alta i marges de camps, i estan tan ben amagats que són extremada-

ment difícils de trobar. Cap a finals de juny es comencen a veure les primeres pollades, que poden ser de fins a 19 polls!

La perdiu s'alimenta sobretot de llavors, fruits, fulles i brots tendres. Els artròpodes i altres invertebrats són l'aliment principal dels polls durant les primeres setmanes de vida i un complement important en la dieta dels adults.

Si la voleu veure, només cal que feu una passejada pels voltants del poble i, amb tota seguretat, en trobareu alguna parella o grupet, caminant pels marges dels bancals o, si es veuen sorpreses, fent alguna curta volada.

Cruixidell (*Miliaria calandra*)

És també un dels ocells més abundants de la Segarra o, si més no, dels més fàcils de veure i sentir.

És un ocell reproductor i sedentari a casa nostra, que ocupa espais oberts, principalment cultius de cereal, sempre que hi hagi talaies on poder exhibir-se i cantar. És un ocell inconfusible, sobretot pel seu cant característic.

És una espècie de reproducció primerenca, i al mes de març ja es poden sentir els mascles cantant, per marcar territori i mirar d'atreure l'atenció de les femelles. Fora de l'època de reproducció, forma estols que es poden veure volar pels camps.

El cruixidell s'alimenta principalment de llavors i herbes que troba al terra, tot i que durant l'època de cria també caça insectes i altres artròpodes per alimentar els polls.

Perdiu roja

Cruidell

Per veure'l, només cal parar l'oïda a partir del mes de març quan passem pels voltants del poble. Aquell moixó marró que canta sense parar des de dalt d'una brolla o al marge d'un camp, és un cruidell.

Tallarol de garriga (*Sylvia cantillans*)

És un ocell que probablement no hàgiu vist mai, tot i que és precisament a les zones de brolles i d'alzinars assolellats, com els que hi ha prop de Tarroja, on és més abundant.

Es tracta d'un ocell petit i molt tímid, que tan bon punt detecta la presència d'algun estrany, s'amaga de seguida entre els matolls on acostuma a viure, alimentar-se d'insectes, i criar.

El tallarol de garriga és un ocell que només ens visita a

la primavera i a l'estiu. Arriba a Catalunya principalment al mes d'abril i resta entre nosaltres fins a mitjan octubre, quan comença el seu viatge fins a l'Àfrica, on hiverna més al sud del Sàhara!

La millor forma de veure'l és a primera hora del matí durant els mesos d'abril i maig, quan el mascle canta des dels matolls per marcar el territori. Les vessants assolellades d'alzinars que hi ha cap al Llor i Sant Miquel

de Tudela, són bones zones per mirar de trobar-lo.

Si el voleu trobar, el millor és caminar pels voltants dels camps conreats, fixant-nos especialment en el marges de pedra i les cabanes mig derruïdes. Les millors hores, cap al capvespre i a primera hora del matí.

CARLES GRANDE FLORES

Tallarol de garriga

ELS PRIMERS POBLADORS DE L'AMÈRICA COLONIAL ESPANYOLA PARLAVEN CATALÀ

Si els resultats de les meves recerques sobre els orígens de la descoberta i de les primitives conquesta i colonització d'Amèrica fossin certes; si fos cert que tots aquells homes que van anar amb En Colom a instal·lar-se al Nou Món eren catalans –de qualsevol dels estats de la Nació Catalana–, si catalans eren els càrrecs de virrei i governador general que s'hi van introduir, i catalana va ser, per tant, tota l'organització administrativa dels virregnats i de les audiències virregnals, també seria cert que la llengua que van portar-hi i amb la qual es deurién relacionar havia de ser, forçosament, la catalana.

Ara bé, com que tota la documentació que ens ha pervingut relacionada amb el Descobridor –que abraça dels anys del 1492 al 1506, any de la seva mort– són còpies d'originals desapareguts, i atès que en tots els arxius americans actuals, no hi ha cap document anterior al 1524, es fa del tot impossible provar a través del text escrit que el català va ser la llengua de l'administració colonial primitiva i la llengua amb què es van relacionar els primers colons.

Amb tot, són múltiples els investigadors que han detectat catalanismes i catalanades en la llengua d'En Colom. I jo mateix hi he indicat errors de traducció que mai cometria un escriptor català que volgués escriure en castellà. Així mateix, En Josep M. Castellnou, En Caius Parellada, En Nito Verdera

i darrerament el professor Lluís d'Izagirre han demostrat com la llengua natural d'En Colom havia de ser el català. Remeto, doncs, als seus llibres i estudis a tot aquell que hi vulgui aprofundir.

Per contra, i si bé algun text ens diu que En Colom i els seus mariners eren d'una mateixa nació o que els mariners havien de parlar en català, perquè empren terminologia catalana quan En Colom recull al seu *Diari*, no podem dir gaire coses més de la seva llengua.

Però, ara mateix, amb la informació que tenim, podem articular la investigació també en sentit invers. Vull dir que si cerquem la contraprova i la trobem, això ens indicaria que som de ple sobre la certesa del que pretenc demostrar. És a dir, que si algun lingüista ens exposés que és materialment impossible que el castellà fos la primera llengua que s'afinqués al Nou Món, això només i únicament voldria dir que aquesta llengua havia de ser la catalana.

I és exactament això el que extrec de l'estudi de l'Amado Alonso a l'entorn dels "Orígenes del seseo americano", publicat dins del seu llibre *Estudios Lingüísticos. Temas hispanoamericanos*, publicat per Gredos, a Madrid, el 1953.

Diu aquest erudit que "una de les suposicions de què es compon en gran part el coneixement de l'espanyol a Amèrica

entre els romanistes és que el sesseig (*c, z = s*) ha estat des de sempre una característica dialectal americana. El més corrent és creure que el sesseig ha estat portat del Vell Món des del Descobriment per un al·luvió d'andalusos sessejants. I això a despit que des de Cuervo se sap ja amb seguretat suficient que **Andalusia no sessejava al segle XV ni al començament del XVI**, i a despit que **ara sabem també que els andalusos no dominaren numèricament en la conquesta d'Amèrica**" (p. 102).

Acte seguit, en parlar d'Álvarez Gato (1440-1509), poeta madrileny de família noble, cortesà d'Enric IV i majordom de la Reina Catòlica, l'Alonso certifica que "és insospitable de sesseig: no té cap rima d'*s-c*; les tres són de *z-s*, i d'aquestes, una en posició final, especialment tolerable" (p. 104). Per això mateix es qüestionava:

"D'on havien d'aprendre l'Álvarez Gato i els altres toledans la distinció regular *s-z* si no era en llur pròpia pronunciació viva? Tots els poetes del segle XV i quasi tots els del segle XVI tenen rimes aproximades amb tota mena de consonants, sense que en puguem deduir que el sistema fonètic espanyol les havia igualat" (p. 105). I afegia: "Per últim, si en la pronunciació antiga de les dues Castelles *s* i *ç* haguessin estat fonemes idèntics, el seu funcionament actual com a signes oposats hauria estat absolutament impossible" (p. 105).

Per continuar argüint: "Espinosa [autor que creia que sí que es va donar el sesseig a Espanya de la primera meitat del XVI] es recolza, a més a més, en el testimoni segur d'En Juan de Valdés, qui, al seu famós *Diálogo de la Lengua*, de vers el 1535, testimonia la confusió d'*s* i *z*. Nogensmenys, resultaria enterament desproporcionat deduir d'aquí el sesseig general espanyol, ni l'americà des del descobriment: Valdés exposa el sesseig de la *z* així: «Esse vicio particular de las lenguas de los tales que no les sirven para aquella asperilla pronunciación de la *z* y ponen en su lugar la *s* y por hazer dicen *haser*, y por razón, *rasón*, y por rezio, *resio*», etc. De la qual cosa es desprèn que el 1535 el sesseig de la *z* era ja en alguns espanyols un tret tan notori perquè l'italià Marcio [un dels interlocutors del *Diàleg*] en demanés una explicació; però també que era tan rar encara perquè En Valdés ho interpretés com a casos de defectes ortològics individuals. **Tenim testimonis nombrosos directes que al segle XVI es diferenciaven *s* i *z* a totes les regions castellanés, fins i tot a quasi tot Andalusia**" (p. 106).

CARLOS DOBAL
DE LA ACADEMIA DOMINICANA
DE LA HISTORIA
EX-EMBAJADOR DOMINICANO
ANTE LA SANTA SEDE

EL PRIMER APOSTOL DEL NUEVO MUNDO

(Biografía de Fray Bernardo Boyl, Vicario Apostólico
en América y Celebrante de la Primera Misa)

1492-1992
V Centenario del Descubrimiento
y Evangelización de América
Pontificia Universidad Católica
Madre y Maestra

Llavors, a vista de tot plegat, l'Alonso reblava: “La nostra conclusió és: el sesseig de la z-c a Espanya vers el 1500 era tan escàs, que de cap manera se'l pot considerar com a factor decisiu en la sort americana de les sibil·lants espanyoles” (p. 107). I, en reforç del que adduïa, adverava: “En suma, els que admeten el primitiu sesseig americà donen per suposat que el sesseig existia a Espanya com a estat lingüístic a l'època del descobriment. Però no és així. Llevat de casos personals, o tal vegada d'algun lloc aïllat que no hagi estat precisat, el sesseig no ha tingut existència a Castella” (p. 108),

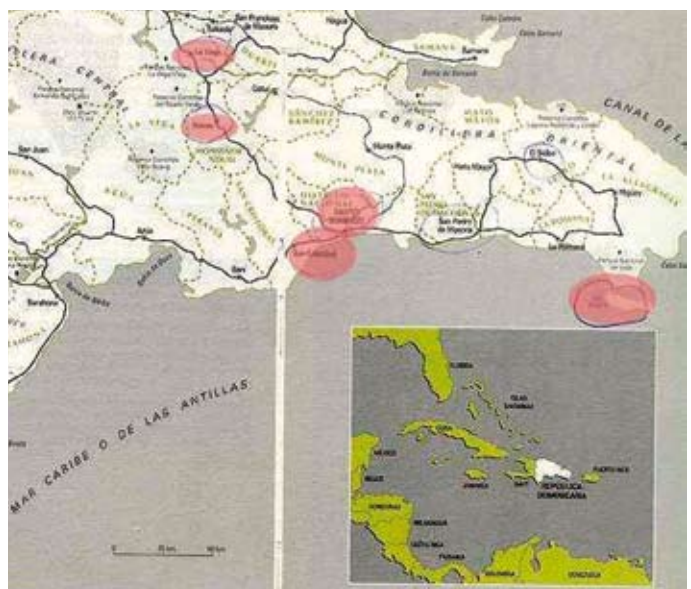
I per corroborar les seves asseveracions l'Amado Alonso treu a col·lació, el parer d'En Ximénez Patón, un manxec que, el 1614, escrivia: “Com a Sevilla ordinàriament converteixen la S en C... a València, al contrari... I, així, del que fan a Sevilla en diem *zecear* i del que fan a València, *sessejar*” (p. 140). Amb la qual cosa, el que ens diu el text és que l'únic lloc d'Espanya on als segles XVI i XVII hom pronunciava la ce i la zeta castellanques com una essa era a la Nació Catalana. Però mai ni a Andalusia, i molt menys a Castella.

Per això, l'Alonso acabava el seu estudi amb aquest convenciment ple. I ho arrodonia, en resolució, de la tenor següent: “Molts andalusos prengueren part en el descobriment, conquesta i colonització del Nou Món –és sabut–, encara que molts menys del que la gent creu. Sorpresa serà, en canvi, pels meus lectors,

llegir que la quasi totalitat o la grandíssima majoria d'aquells andalusos procedien de Sevilla, la terra del *ceceo*. Nogensmenys, en cap racó americà no aconseguiren aquells andalusos *ceceantes* fer arrelar el seu *ceceo*. **És lingüísticament impossible que el sesseig americà sigui importació d'uns andalusos que mai no foren sessejants**” (p. 143).

Per tant, si com demostren els estudis dels erudits en la matèria, els andalusos i els castellans no eren sessejants; si el gran nombre d'andalusos que hom creu que van anar primigèniament al Nou Món, per contra, eren molts menys i, encara, *ceceantes*; i l'únic lloc d'Espanya on hom sessejava als segles XVI i XVII era a la Nació Catalana, és que el *sesseig* que es dona com a tret lingüístic en tots els països americans de parla espanyola, només i tan sols pot provenir del fet que els primers pobladors fossin catalans i parlessin català.

JORDI BILBENY

FESTA MAJOR

Com de costum, el primer diumenge d'agost, Tarroja celebra la seva Festa Major. Fins fa uns quants anys, aquesta festa era celebrada el dia 6 del mateix mes, diada de Sant Salvador

La vida dels pobles ha canviat, els pagesos, encara que en els nostres indrets segueixen cultivant la seva argenta, tampoc s'escapen de pertànyer al món laboral, formant part del col·lectiu de treballadors, en la indústria o en empreses de serveis. L'entrada de la dona en el món del treball fora de la llar, que té molt pes, ha suposat un handicap en l'ordre i l'organització familiar establert i també una important repercussió social en la vida de cada població.

Som al segle XXI i mirar endarrere seria un error. Cal avançar aprofitant del passat tot allò que de bo ens ha ensenyat i mirar el futur amb optimisme.

Recordar com era celebrada la Festa Major en els inicis del segle passat, ens retorna a l'origen del qual hem rebut identitat tots els tarrogencs. Hem pogut trobar una petita mostra de documentació escrita, però sabem que la tradició oral ha tingut el seu pes específic i, gràcies a la bona memòria dels nostres avis, ens ha arribat a nosatres.

Abans, la Festa Major o Festa de Sant Salvador, se celebrava amb solemnes funcions a l'església parroquial, un cop acabada la missa major, es formava la processó que recorria els carrers de la vila presidida per la creu de Sant Salvador, joia de l'art gòtic.

El primer dia de la festa a la tarda, el majoral solter anava a buscar la fadrina del

Roser a casa seva i se n'a anaven plegats a la Plaça Nova, en arribar, obrien la dansa i ballaven ells dos sols el primer ball. Acabades les ballades la fadrina preparava un refresc per al seu ballador. Aquesta beguda consistia en la tradicional "marsellana", barreja de vi blanc i aiguardent. (vegeu *Terra Rubra*, núm. 36).

La comissió de festes, pel que podem constatar, no s'escapava tampoc en altre temps a la sol·licitud de subvencions, abans o després de la festa, segurament quan detectava que el pressupost que s'hi destinava no eixugava les despeses, li calia demanar ajut a l'organisme més proper, l'Ajuntament de la vila.

L'any 1918, en l'acta de l'Ajuntament, signada el dia 28 de juliol podem llegir el següent:

"...El señor presidente dio cuenta, que la Comisión organizadora de los festejos de la Fiesta mayor que esta villa celebra el día seis de Agosto de cada año se le había presentado solicitando el auxilio del Ayuntamiento para que les ayude a pagar los gastos que les ocasione dicha Fiesta Mayor...acordaron por unanimidad de los señores concejales presentes, conceder a la mentada Comisión la cantidad de cien pesetas..."

Deu anys més tard, el dia 10 d'abril de 1928, hem trobat aquesta altra petició:

"...su debida autorización como Presidente de la Sociedad recreativa "La Armonia" para celebrar actos recreativos los días seis y siete de agosto venidero, que con los de la fiesta mayor de la presente villa de Tarroja, esta alcaldía ha tenido a bien dejar sin efecto el

expresado escrito por adolecer de diferentes defectos. “...su debida autorización como Presidente de la Sociedad recreativa “La Armonia” para celebrar actos recreativos los días seis y siete de agosto venidero, que con los de la fiesta mayor de la presente villa de Tarroja, esta alcaldía ha tenido a bien dejar sin efecto el expresado escrito por adolecer de diferentes defectos.

Tarroja a començaments del segle passat, tenia una activitat lúdica important, que es dilatà no gaire més enllà d'unes quantes dècades. Per una banda la Societat recreativa “La Armonia”- com podem veure-, la qual organitzava les seves pròpies activitats, i per l'altra, la Comissió representativa de la corporació municipal, que

ahora organitzava també les seves festes. Dos centres o sales de ball, dos cafès o bars, amb programa d'actes pràcticament cada diumenge. Els tarrogencs podien escollir, malgrat les seves preferències.

El mateix any 1928 en Acta del Ajuntament del 5 de setembre, veiem com l'activitat de la població respecte a l'esbarjo i a les entitats compromeses, no té pèrdua:

“...Me complazco en remitir las adjuntas papeletas de cédulas de notificación de esta Agencia ejecutiva de los comités pantarios de Catalunya, una vez cumplimentado, manifestando que la que concierne a Ramón Cortadellas, no las ha admitido, alegando no tener a su cargo el baile, porque dicho espectáculo a pesar de hallarse en su propio local, corresponde a la Sociedad denominada “La Armonia”, la que se la administra y gobierna, pues dicho individuo escuetamente tiene alquilado el resto del local para su uso particular; y por lo que

respecta al Sindicato Fomento Agrícola, en el mismo no existe espectáculo público de clase alguna, pues el baile que se celebra los días festivos, escuetamente es para el Sindicato, quien se halla acogido a los beneficios que le conceden las disposiciones vigentes, pero a pesar de ello, se permite esta Alcaldía en

Processó de la Festa Major

nombre del mismo, mandarle las 29 pesetas que se le reclaman, por giro postal, para su buena marcha administrativa.

Dios guarde.

Secanell

“Contestando a su atenta comunicación de 30 del pasado mes, sobre las causas que han motivado para no incluir en la matrícula industrial para 1933, al Sindicato Agrícola de este pueblo por la industria del café; tengo el honor de participar a V.S. que ha sido debido a que no han presentado a la Alcaldía la declaración de alta circunstancias que también existen en la Sociedad titulada Centro Republicano Federal que también ejerce la misma industria. Se acompaña certificado, de no existir locales destinados a espectáculos públicos.”

(firmat, Secanell, en Actes del 15 de setembre de 1932)

JOSEFINA CARULLA I PORTA

EL COMPROMÍS DE CASP (I)

El 31 de maig de 1410 mor, sense successió, el rei de la corona d'Aragó Martí I, dit l'Humà. Calia doncs, nomenar un nou monarca, d'acord amb les lleis que ja preveïen, de forma fefaent, com i de quina manera s'havia de dur a terme llur elecció arribat aquest cas. La primera condició: absoluta preeminència de la línia de successió masculina sobre la femenina i, complerta aquesta, el parentiu més proper amb el príncep desaparegut, preferentment el més directe.

Dels possibles pretendents, només n'hi havia un que gaudís de tots els requisits: el comte Jaume II d'Urgell, besnet d'En Alfons III i, que quan es produí la mort de l'Humà, ocupava els càrrecs de lloctinent i governador general dels estats de la corona d'Aragó. Tot feia pensar, doncs, que el comte esdevindria nou monarca, donant continuïtat a la nissaga del casal de Barcelona. Malauradament, malgrat que les Corts es trobaven reunides en sessió plenària –en el moment del traspàs– i haurien pogut proclamar-lo rei sense cap mena d'oposició, atès que aragonesos i valencians es debatien en guerres desenfrenades, no ho van fer, la qual cosa, com veurem més endavant, va resultar fatal pel futur del Principat. Excessius prejudicis? Manca d'autoritat i decisió?

De tot una mica.

Com també sol passar a hores d'ara quan les solucions als problemes polítics es deixen per a més endavant, aquests acaben complicant-se fins a tornar-se irresolubles. Això és el que succeí. Van anar passant els mesos, noves reunions al Parlament, converses i més converses i, mentrestant, els enemics personals i polítics del comte urgellenc, que els tenia com qualsevol governant, entre ells el noble Guerau Alemany de Cervelló, l'Arquebisbe de Saragossa, el Governador i el Justícia d'Aragó, als que se'ls hi afegí un representant de l'alta noblesa, el comte pallarès Roger Bernat, dolgut amb la casa reial catalana perquè no li reconeixia potestat sobre

llocs i castells del seu comtat, començaren a cercar recolzaments, per tal d'impossibilitar-ne la proclamació, per altra banda, tan esperada i desitjada pel poble, el qual era ferm partidari del legítim pretendent.

Ben aviat, com era de preveure, veient que la Generalitat del Principat no acabava de posar fil a l'agulla i els seus membres seguien ancorats en la vacil·lació, aparegueren altres, atrets pel sucós pastís que se'ls posava a l'abast, empesos uns i altres per les diverses bandositats contràries al comte Jaume d'Urgell. De bell antuvi presentaren candidatura: **Lluís de Calàbria**, fill de Violant i nét del rei Joan I i de la seva muller Violant de Bar. **Alfons el Vell**, duc de Gandia i nét d'En Jaume II encara que, per l'avançada edat fou desestimat i, finalment, **Ferran d'Antequera**, príncep castellà, aleshores regent de Castella, fill d'Elionor d'Aragó i nét, per tant d'En Pere el Cerimoniós. Tots tres (a banda del comte Jaume) enviaren ambaixades a la ciutat de Barcelona a fi i efecte de formalitzar, oficialment, els seus pretesos drets davant les autoritats legals del Principat, la qual cosa ens advera que, ni Aragó ni València, que seguien amb enfrontaments interns i, per tant, sense responsables a qui dirigir-se, no els mereixien cap mena de consideració. La força i el prestigi de Catalunya es feien, doncs, més evidents. Tanmateix i sota els auspicis del Papa Benet XIII (El Papa Luna), entrà en escena un nou pretendent: **Frederic de Luna**, nét bastard de Martí l'Humà encara que, en veure's sense suports es va retirar de la successòria ben aviat.

L'interregne –espai de temps entre la mort de Martí i la proclamació d'En Ferran– no va ser una bassa d'oli, ans al contrari, a l'Aragó, els Luna lluitaven contra els Gurrea, a València, els Vilaregut s'oposen als Centelles, segons fossin partidaris del comte Jaume o del príncep castellà, només Catalunya restava en pau. Mentrestant, Ferran d'Antequera, situava a les fronteres amb

Aragó i València homes amb el clar missatge que, si no sortia elegit, envairia els estats de la corona d'Aragó. Res a veure doncs, amb la historiografia oficial, que sempre s'esforçà en fer-nos creure que "El Compromís de Casp" fou un model de concòrdia, enteniment i democràcia.

Per si amb tota aquesta situació, tan confusa, no n'hi hagués prou, dos fets van acabar per decantar la balança del costal del príncep Ferran: L'assassinat de l'arquebisbe de Saragossa, Garcia Fernandez de Heredia i la irrupció de l'església en el procés polític d'elecció. Anton de Luna, cap del partit aragonès favorable a En Jaume d'Urgell, acabà amb la vida de l'arquebisbe, contraposat al comte, degollant-lo a l'Almunia de Doña Godina.

En Luna però, va fer saber al Parlament català, per mitjà de carta, que en García Fernández, se li presentà, a les portes de la vila, requerint la presència del noble aragonès, motiu pel qual s'entaulà una lluita entre els dos bàndols, on l'arquebisbe resultà mort. No cal dir que, els personatges afins a aquest últim, donaren una versió completament diferent dels fets, fent recaure la responsabilitat al Sr de

Luna, al que acusaren d'assassinat. Fos veritat o no el què digueren uns i altres, el cert és que, el fet luctuós, representà un cop mortal a les aspiracions d'en Jaume, doncs els aragonesos se l'hi posaren obertament en contra des d'aquell mateix instant.

La inesperada desaparició del prelat saragossà, no només significà la pèrdua dels encara fidels a la causa del casal de Barcelona sinó que posà en safata, a Ferran d'Antequera, el pretext que necessitava per tal de fer real l'amenaça d'envair les terres de la corona aragonesa.

Efectivament, amb l'excusa intolerable, de per sí, de que bona part dels pobles que comandaven les seves forces, eren parents de l'arquebisbe i, per tant, es podia entendre, com a raonable, que volguessin, com a tals, venjar-.ne la mort, donà l'ordre de penetrar per les fronteres valenciana i aragonesa prenent nombroses viles, arribant fins i tot, a atacar pobles, més enllà de la franja de ponent, malgrat les protestes del Parlament català que, una vegada més, pecà de massa feble.

ANTONI MOLINÉ I ROURA

TOT VIATJANT EN AUTOBÚS

Després d'un temps de descans, en Dionís torna a obsequiar-nos amb una petita mostra d'aquelles que tant se li escauen. L'observació de petits detalls, que tantes vegades passem per alt, per no entrebancar-nos-hi, ell, amb el seu tarannà irònic i clarivident, ens mostra una altra cara del dia a dia, que en aquest cas, molts dels ciutadans barcelonins patim resignadament. Com que diu que la Segarra li ha quedat fugissera, i se li fa difícil escriure quelcom relacionat amb els nostres indrets, des de Barcelona, s'engega amb un tema totalment urbà: "Tot viatjant en autobús", transport públic, sovint recomanat per les nostres autoritats, però escassament utilitzat per elles mateixes.

Des de Barcelona

Surto de l'estació de Sants. Vull agafar l'autobús 32 que em portarà a casa. La zona està en plenes obres de reforma. A les manicomials obres de la plaça Lesseps, que està sent remodelada per tercera vegada, cal comptar les no menys importants de la plaça de les Glòries. La ciutat, ja de per sí en una situació d'obres permanent, quan arriba el mes d'agost, entra en una fase delirant, queda envaïda pel frenesí salvatge de les obres. Obres més grans, mitjanes, més modestes. "Barcelona", em va dir una vegada un estranger: "cuando estar terminada, queda muy bonita".

Fins fa pocs anys, el mes d'agost era un mes relativament tranquil. La ciutat quedava mig buida. Passejaves gairebé per on volies. Els conductors celebraven trobar un espai per

aparcar. Els guàrdies que claven multes feien vacances. Els botiguers marxaven pràcticament tots. Tot això ha canviat i els taxistes creuen que una tercera part de la població volen gaudir dels possibles avantatges d'abans. I s'ha quedat aquesta tercera part acompanyada d'una quantitat considerable de turistes, que s'escampen pel centre, el barri gòtic, el Parc Güell, la Sagrada Família el Corte Inglés. Segons diuen, es veu que gasten poc, beuen molta aigua. Les estadístiques asseguren que tenien més turistes que mai però menys entrada de divises. I enmig de tota aquesta situació, ens està fent un estudi de pronòstic. La temperatura i el grau d'humitat ens apropen a una temperatura ambient molt considerable. Tots suem, les dones no saben què treure's més i jo observava els esforços inútils d'una noia jove per enquibir la seva part superior dintre del seu esquitit vestidet. Estava a punt de dir-li: "Però que no veus que tens més pitrera que vestit?"

No he explicat que, sempre que puc, agafo els autobusos al començament de línia. La primera condició per un bon viatge és que pugueu anar

asseguts. No hi ha res més molest que agafar un d'aquells vehicles a una hora d'aglomeració i que us toqui d'anar drets. L'ideal és que el bus (ara ja tots diem "el bus") vagi mig buit, amb seients per escollir. "Maria", diu una, "vine aquí que podem anar juntes".

En canvi, quan va ple de veritat, el bus esdevé inconfortable i, si el trànsit li permet avançar a petits saltets i ha d'anar parant perquè pugui i baixi gent i en el passadís heu de permetre que passi una senyora grossa i suada i si –com és actualment molt freqüent– puguen persones amb un cotxet de criatures o puja un minusvàlid amb una cadira de rodes que necessita més espai o l'aire condicionat funciona malament, passeu calor i us fa mal l'esquena, el viatge esdevé feixuc i només aneu pensant en quina parada esteu i quan arribareu a la vostra. El viatge, aleshores, no és cap viatge de plaer. En tals casos, jo aconsello baixar del vehicle i anar a peu, en metro, o en taxi, allà on sigui.

He parlat de l'aire condicionat i crec que mereix un comentari. En principi, la calefacció

a l'hivern reporta uns beneficis indiscutibles. A l'estiu, en canvi, la situació passa per dues situacions extremes. Quan el bus ve d'origen i va buit, la fredor és intensa, de vegades crea uns corrents d'aire prop dels vidres que jo titllaria de polars. Us baixa un aire corrent per les cervicals i us ve ràpidament a la memòria la recent recomanació del metge: "Sobretot senyor Prat, res de corrents fredes en aquestes cervicals".

Però no tot és misèria en aquesta vida. També pot succeir que us trobeu assegut en un bon autobús que no fa frenades exagerades, d'aquelles que algunes vegades han fet exclamar a algú: "avui potser no arribarem a casa". Es pot donar perfectament que la temperatura ambiental sigui molt acceptable. Arribats a tal punt, jo recomano que, encara que no sigueu creients, en doneu gràcies a Déu, i que allargueu el viatge fins a la validesa màxima del bitllet. Cap mica d'importància d'on voleu anar realment.

DIONÍS PRAT

TERRA RUBRA

Full informatiu de la Vila de Tarroja

Consell de Redacció: *Josefina Carulla, Josep Condal, Narcís Saladrígues i Mercè Torra.*

Col·laboradors: *Jeroni Artigas, Josep M. Llobet, Ramon Castellà, Jaume Secanell, Alba Vallés, Núria Verdés i Ramon M. Verdés.*

Correcció: *Servei Comarcal de Català del Consell Comarcal de la Segarra*

<http://www.terrarubra.net> c/e: revista@terrarubra.net

Els articles publicats reflecteixen únicament l'opinió de qui el signa.

Núm. de compte per als subscriptors: 2013 0315 22 0200665270

Edita: «**Comissió d'Estudis Tarrogens**»
C/ de l'Església, 1 - Tel. / Fax 973 52 00 65
25211 TARROJA

Muntatge i impressió:
Saladrígues, S.L. - Ctra. de Preixana, s/n - 25250 BELLPUIG

Dip. Legal: L-2107 - 1990

 Generalitat de Catalunya

 Consell Comarcal de la Segarra

 INSTITUT D'ESTUDIS ILERDENCs
Fundació Pública de la Diputació de Lleida

 Ajuntament de Tarroja

Hostal
Jaumet
Fundat el 1890
TORÀ

Ctra. Barcelona-Andorra, s/n
Tel./Fax 973 47 30 77
25750 **TORÀ** (Lleida)
www.svt.es/caljaumet
e-mail: caljaumet@svt.es

AUTO-REPARACIÓ
ASTELLÀ

Tel. 973 53 16 73 - Part. 973 53 16 06 - Av. Mil·lenari, 38 - 25200 CERVERA